

Dispp. Thh. Vol. 1.

Oelth 61 Q (1-34)

2
3
4
5
6
7
8
R

29
28

DISPUTATIO

THEOLOGICA

Falsas de

VETERIS ET NOVI

TESTAMENTI

DISCREPANTIA

opiniones

SOCINI ET OSTORODII

breviter

Examinans & destruens:

QUAM

CHRISTO V. & N. T. MEDIATORE ADSTANTE

SUB PRÆSIDIO

Reverendi, Clarissimi, atq; Excellentissimi VIRI

DN.

VVOLGANGI CRELLII

SS. Theologiæ D. & P. P.

In

Inclytâ Viadrinâ

Eruditorum

Censuræ publicæ

submitte

JOHANNES MYLIUS Elbing. Boruss.

Add. 14. Junii

Horis & loco solitis

ANNO

M. DC. XXI.

Prelo

HARTMANNIANO.

u 27

VIRIS

*Magnificis, Spectabilibus, Prudentissimis, Ge-
neris splendore & Virtutis laude eminentiss. Autoritate
Amplissimis*

DN. ISRAELI HOPPIO, BURGRA-
bio Regio,

DN. JACOBO BRAUNN PRÆCOS.
gravissimo,

DN. JOANNI JUNGSCULTZ PROCOS.
DN. CRISPINO STÜMEROS digniss.

Atq; adeo

TOTI SPECTATISSIMO AC INCLYTO

Ordini Senatorio

Florentissimæ Reipub. Elbingens.

*Dominis, Mæcenatibus, Fautoribus
studiorum suorum Magnis,
Patronis suspiciendis
hanc Theologicam*

*Observantia debita & gratitudinis
testanda,*

*Favoris ulterioris & benevolentia
demerenda*

Ergo

Sacram cupit

JOHANNES MYLIUS

A. G. R.

THESIS I.

Primus suasionis modus hic est, inquit Chrysostomus in Ps. 145. Abducere ab imbecillis, & ad valida deducere: quæ vana sunt destruere, & quæ vera stabilire: refellere quæ decipiunt, & quæ juvant probare. II. In quibus autem, & quomodo, & quantis rationibus moti V. & N.

T. discrimen ponant Orthodoxi, necne; disputatione superiori ostensum fuit contra Socinum & Ostorodium. Nunc ergo ut veritas, ventilatis utriusque partis argumentis, magis elucescat; quomodo Ostorodius & Socinus contra Orthodoxos suam assertionem tueantur, videre, & ut cum Chrysostomo loquar, ab imbecillis abducere, vana destruere, quæque decipiunt refellere operæ precium fuerit.

III. Ponunt ii, ut antehac notatum est, *discrimen* V. & N. T. in his tribus, videlicet 1. in PROMISSIONIBUS, 2. in promissionum FUNDAMENTO, 3. in MANDATIS.

De primò statuunt: Patres tantum habuisse promissiones de bonis corporalibus; æternæ autem remunerationis nullam in tota lege Moysis fieri *expressam* mentionem, Evangelio hoc honore reservato: adeoque Christum fuisse primum, qui promissionem vitæ æternæ protulerit. *Ostorodius Instit. c. 5. § 21.*

De secundò: Promissiones de Christo & ejus beneficiis ad Veteres non pertinuisse *Socin. de servat. part. 1. c. 2.* neque eos remissionem peccatorum per sacrificium Christi consecutos esse: quippe quod expiandi vim, antequam perageretur, non habuerit, *part. 2. c. 26.* sed DEUM condonasse

ipsis peccata absoluta benignitate citrà CHRISTUM *part. 3. c. 2.*

De tertio: Mandata etiã *Moralia V. T.* in N. T. per Christum perfectiora esse facta, & strictiorem obœdientiam à nobis quam Veteribus requirere, *Ostior. Inst. c. 22. Sc.*

IV. Primum membrum d. 1. Ostorodius quatuor argumentis stabilire allaborat; quæ breviter excutiemus.

V. Desumit autem I. ex Hebr. c. 8. vers. 6. ubi Apostolus hæc habet verba de Christo: *Nunc verò hoc excellentius sortitus est ministerium quo præstantioris fœderis Mediador est, quod etiam in præstantioribus promissis sancitum est*: Unde sic arguit: Si N. fœdus in præstantioribus promissis sancitum est, quàm V. id est, si N. Fœdus sancitum est in promissione vitæ aternæ, Vetus non item; Veteres utique expertes fuerunt promissionis vitæ aternæ: Atqui verum prius; Ergo & posterius.

VI. Resp. 1. Ad hoc argumentum in quo inest *Petitio Principii*, antequam explicatius respondeamus præmittendum est, I. *Quis sit scopus* Apostoli; 2. *quomodo* super præstantioribus promissionibus Fœdus Evangelii promulgatum dicat Apostolus.

VII. *Scopus* Apostoli est ostendere, Novum CHRISTI sacerdotium Vetere Levitico dignius & absolutius esse: quod illius sacerdotii cum *proprius modus*, tum *Finis* præstantior sit: *Proprius modus*; quoniam *Melioris Testamenti* Mediador sit: *Finis* autem; quoniam Testamentum illud ad *Meliores promissiones* sit introductum.

VIII. Jam promissionum comparatio unde dicitur *Præstantior Promissio*, ad *formam* potius, quàm ad *materiam* referenda est.

IX. *Materiam* igitur quod attinet: *Eadem* salus est promissa *patribus* cum ante Legem: tum sub Lege: quæ est *nobis* promissa hodie: sicuti communis est *gratia adoptionis*, & communis *fides justificationis* Rom. 4.

X. *FORMAM*

X. *Formam* autem quod spectat: licet eadem sit expressa *promissio salutis*: non eadem tamen sed *inaequalis* fuit *mensura revelationis*: cum quod *promissio velata* esset *ceremoniis*: tum quod *proposita* esset *conditionibus* certis Leviticis: à quibus ambabus in N.P. per Christum sumus facti immunes.

XI. Deinde *promissiones* *quæ sint* expressè ponit Apostolus ipse, pro suâ sententiâ citans Jerem: c. 31. in quo *promissiones illæ præstantiores* contineantur. Nominantur autem tres præcipuè, REGENERATIO VOLUNTATIS, *Dabo leges meas in corda ipsorum*; ILLUMINATIO MENTIS, *Non docebunt frater fratrem*; REMISSIO PECCATORUM, *Propitius ero peccatis eorum*.

XII. 2. Jam sub his *promissionibus* etsi affirmemus *comprehendi* quoque *promissionem vitæ æternæ*, ipsò docente Ostorodio, *Remissionem peccatorum & vitam æternam re idem esse*, c. 21. nu 1. tamen hoc prætereâ præsupponimus: Non aliter in *promissione vitæ æternæ* dici sancitum Fœdus novum, aut negari sancitum *Vetus fœdus*; quam in illis *promissionibus*, nempe de *Remissione peccatorum*, & reliquis.

XIII. 3. Atqui in *promissione Remissionis peccatorum*, Novum Fœdus affirmatur, *Vetus negatur sancitum*: quatenus vel per *Vetus fœdus* absolutè intelligitur *lex & sacerdotium Leviticum*; quod hic facit Apostolus; vel *alius atq; alius modus patefactionis* utrobique consideratur.

XIV. 4. Ergò, ut ad argumentum veniamus ex his præsuppositis *bifariam* responderi potest. Primò enim distinguendum est inter *Vetus fœdus*; quod ambiguè dicitur; ut vel *legem & sacerdotium Leviticum* absolutè spectatum, significet; vel ipsum etiam *Fœdus gratiæ* cum Patribus pactum comprehendat.

XV. 5. Priori acceptione si in *Majore* sumitur *Vetus fœdus*, *propositio*, talis erit: Si N. Fœdus sancitum

A 3

dicitur

dicitur in promissione vitæ æternæ , V. autem fœdus, id est, *lex & sacerdotium Leviticum* in eadem sancitum negatur ; Veteres utique fuerunt expertes promissionis vitæ æternæ : sed tum negabimus consequentiam. Perinde enim est ac si ita colligerem : Si Novum fœdus sancitum dicitur in remissione peccatorum, lex autem & sacerdotium Leviticum minimè ; ergò Veteres promissionem remissionis peccatorum non habuerunt. Nam ex antecedente hoc tantum sequitur : ergò Veteres promissionem de remissione peccatorum ; ita ibi promissionem vitæ æternæ ; non sunt consecuti per legem & sacerdotium Leviticum ; quod ultrò damus, & inde superiori disputatione contra Socinum probavimus, per Christum igitur consecutos esse, communem V. & N. P. Mediatorem.

XVI. 6. Sin a, per Vetus fœdus etiam *fœdus gratiæ* intelligi debet ; sic limitanda erit Major : Si novum fœdus affirmatur in promissione vitæ æternæ sancitum ; V. autem fœdus in eâ sancitum negatur *simpliciter*, tum Veteres non habuerunt promissionem vitæ æternæ. Verum ita Minor ; Atqui V. fœdus in promissione vitæ æternæ sancitum negatur *simpliciter* ; erit ipsum *νενομωμένον* : & hîc quidem ex nostrâ hypothesi ; quod non aliter in promissione vitæ æternæ V. fœdus sancitum esse negetur, quàm negatur sancitum in promissione remissionis peccatorum, & reliquis, quæ sub præstantioribus promissis ab Apostolo comprehenduntur ; falsa. Cum n. e. g. de promissione Remissionis peccatorum constet ; eâ fuisse comprehensam in fœdere gratiæ cum patribus pacto ; & nihilominus negetur in hac promissione fœdus illud sancitum ; patet, non *simpliciter* negari fœdus antiquum in promissione remissionis peccatorum sancitum esse : *Sed ratione diversi modi & graduum revelationis*, ac per comparationem ;
qua-

quatenus longè augustiùs & excellentiùs in N. T. quam V. seupost, quàm ante exhibitum Christum ea promissio fidelibus offertur. Sic ergò etiam in promissione vitæ æternæ fœdus antiquum sancitum esse negatur non simpliciter sed comparatè: quia evidentior est quoad formam ea in N. T. quàm V. quod nos libenter concedimus & in eo V. & N. T. discrimen posuimus.

XVII. 7. Hanc autem esse genuinam hujus loci explanationem, præter cætera ex eo etiam clarissimè evincitur; quod Propheta reliquis promissionibus hanc velut summariam adjicit, *Totius Testamenti substantiam, promissionem & conditionem integram, continentem: ERO IPSIS IN DEUM: Et ipsi erunt mihi in populum.* Eam promissionem Patribus etiam in V. T. datam fuisse certum est, *Corfer. th. 13. & seqq. prioris disputationis.* Eandem tamen promissionem in earum numero ex Prophetâ recenset Apostolus in quibus N. Fœdus sancitum sit, Vetus non item. Ergone Apostolus & Propheta negant DEUM promississe priscis Patribus se fore ipsis in DEUM? Non utique. Hoc igitur volunt cum hanc promissionem; sic & reliquas; ad N. Fœdus quodammodo restringunt: 1. in Christo veritatem & complementum ejus exhibente eam demum verè ratam fuisse, & per hunc non per legem aut cultum Leviticum ejus participes factos Patres: 2. atque adeò in N. F. Christo jam in Carne exhibitio multò clarius effulgere hunc DEI favorem, quam in V. P. factum fuerit. Nam *Ag. 1. 1. 1. 1.*, ut loquitur *Chrysostr. Hom. 14. in epist. ad Hebr. 8. ομοιωσάμενοι αὐτῷ τὸ ἔργον τῆς δωρεᾶς.* Quæ sufficere ad hunc locum arbitramur.

XVIII. Argumentum II. promit ex 2. Timoth. i. vers. 10. ubi Apostolus; *Qui, nimirum Christus, mortem quidem aboluit, vitam autem ac immortalitatem in lucem produxit per Evangelium.*

gelium: unde sic vult colligere Adversarius. Si Christus demum vitam in lucem produxit per Evangelii prædicationem utique promissio vitæ æternæ ante Christi in carnem adventum fuit ignota. Atqui prius est: Eo & posterius.

XIX. Resp. Consequentia in Majore nulla est ob ambiguitatem phraseos; Christus vitam in lucem produxit, & immortalitatem; quam de *revelatione* promissionis vitæ æternæ accipit Adversarius: Apostolus autem de ipsâ *exhibitione* ejus promissionis vult intellectam: quod præter cætera verba proximè præcedentia docent.

XX. Tria enim beneficia primo adventu servatoris præstita commemorat Apostolus: 1. *Mortis abolitionem*: 2. *Vitæ regenerationem*: 3. *Immortalitatis illustrationem*.

XXI. Sicut ergo Christus mortem morte abolevit, non utique *revelando* demum nobis eam esse abolendam, sed re ipsâ per mortem suam destruendo; ita vitam & immortalem vitam in lucem produxit, non *annunciando* prorsus *incognitam*; sed per suam resurrectionem actu *restituendo perditam* præstando *promissam* iis qui *sedebant in umbrâ mortis* Esai 9.

XXII. Quod verò additur per *Evangelium*, eo nondum obtinetur, vel vitæ illustrationem, quæ debetur morti & resurrectioni Christi, Verbo adscribendam esse; vel in Evangelio demum ministerio Apostolorum factam esse promissionem vitæ æternæ incognitam antè: sed partim eam promissionem gratiæ in Evangelio *Φανερώς ἡδη καὶ παρρησιας* in toto mundo *prædicatam*; partim rei promissæ plenam exhibitionem *præstitam* esse tempore præfixo à patre.

XXIII. Itaque Evangelium non divellit, sed cum promissionibus vetustissimis conjungit Apostolus: nec ipsum contemtibile reddens ignotâ *novitate*: nec fidei Patrum derogans rei *exhibitæ contestatione*: nec Patres arcens ab ejusdem *gratiæ communionem*, qui salutem adepti, *fiduciam* locârunt suâ
in

in hac Christi apparitione. JESUS CHRISTUS enim idem est, hodiè, heri, & in secula. Hebr. 13. v. 8.

XXIV. Tertium argumentum ducit ex illo *Johannis c. 1. v. 8.* quod cum præcedente dicto Pauli connectit: *Deum nemo vidit unquam, unigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse enarravit.* Verum nec inde Promissio vitæ Patribus ignota redditur; quod evincere adversarius conatur.

XXV. Nam Evangelista *vel comparat inter se salutis Notitias; vel indicat utriusque notitiæ causas.* Si primum; fateor hęc loci comparationem institui cognitionis divinæ; cum nostra tum Patrum. At nõ ut his præcisè negetur, *sub Velo datum,* quod nobis *expasitum* tribuitur per *ἐξήγησεν* sine velo per unigenitum. Alioquin ex eodem dicto Patres omni cognitione divinâ simpliciter spoliandi fuerint: contrà quàm ait Christus *Job. 8. Abraham vidit diem meum.*

XXVI. Verùm notitiæ modus clarior indicatur; cognitio simpliciter non negatur; siquidem veluti gratia, quæ constat legis per Moysen datæ veritas in Christo demum est exhibitæ, v. 17. Sic Deus sub N. T. *fulgore* palàm in Christi faciè conspicitur; qui sub V. T. *nube* in parvâ vivæ lucis scintilla videbatur, 2. Cor. 3. & 4. Ideò Johannes, *αὐτὸς,* inquit, *ἐξηγήσατο,* pleniorē nobis scientiam communicatam notans, non omnem cognitionem *Patribus* detrahens.

XXVII. Sin autem *secundum;* certum est Evangelistam non à *remotione causæ* videlicet revelationis per Christum factæ, ad *negationem effecti,* videlicet cœlestis Patrū cognitionis argumētari: sed utriusq; & nostræ & Patrum, quam, de promissionib. divinis, habemus notitiam, Christum facere causam.

XXVIII. Res manifesta, si loca similia conferantur. Christus *Matth. 11.* inquit; *Nemo novit Patrem nisi Filius & cuiuscumq; Filius voluerit revelare.* Ergone hinc concludes, Veteres nõ novisse Patrem, quia Filius non revelaverit ipsis? Potius ita, quia no-

B

verunt

verunt Patrem: Ergo Filius ipsis revelavit: adeoque fuit antequam nasceretur ex Virgine: quod utrunque Adversario repugnat.

XXIX. Argumentum IV extruit: ex *Hebr. c. 7. v. 19.* qui sic habet: *Nihil ad perfectionem adduxit Lex, verum intrductio ad spem meliorem, per quam appropinquamus DEO.* Hic introductionem spei melioris de Evangelio interpretans Ostorodius sic ratiocinatur: *Si per Evangelium spes melior est intrducta; sequitur sub lege nullam spem vite aeternae factam fuisse; Ratio, quia alioqui spes melior intrduci non potuisset: At prius est: Eo & posterius.*

XXX. R. 1. Si dāremus locum ita explicandum esse; nulla tamen esset in argumento consequentia ratio. Nō enim per spem meliorem protinus intelligenda fuerit spes toto genere diversa; ut est, spes terrena & coelestis felicitatis; sed major gradus ejusdem spei vitæ nimirum aeternae.

XXXI. 2. Sed neq; hoc vult Apostolus: non enim cōferre instituit promissiones V. T. cum promissionib. N. T. sed, ut supra, sacerdotium *Leviticum* cum sacerdotio Christi *Melchisedeciano*, quod ex contextu liquidum. Hoc igitur quantum illo praestet ostensurus, inquit, illud nihil ad perfectionem adduxisse; per hoc autem spem meliorem intrductam, per quā appropinquemus Deo: illudens ad Veteris tabernaculi formam ubi nemo appropinquare sanctuario audebat, sed ab ingressu ejus omnes, excepto Pontifice & sacerdotibus, arcebantur; quo significatum fuit, per *Leviticum cultum* per se & sine Christo non esse accessum ad Deum, inque coeli sanctuarium, ut declaratur *in fr. c. 9. v. 8.* Qui ergo aditus ad Deum & in regnum ejus per sacerdotium *Leviticum* non patuerit (quippe quod ad perfectionem non adduxit, nec cultores suos per se plene sanctificare potuit) eum ait Apostolus per Christi sacerdotium, legalibus ceremoniis superinductum, reſeratum: per quod
melior

*melior seu propinquior ac evidentior spes de nostro ad DEUM
accessu, & propitio DEI erga nos favore introducta sic: ut
non sit jam, quod DEUM refugiamus tanquam impuri, sed ut
cum omni fiducia eum accedere possimus, sanctificati per
sacrificium Filii ipsius, &c. Hic est loci sensus.*

XXXII. 3. Nō igitur sequitur: Si, quam nos habemus spem
per Christi sacerdotium; eam spem Veteres non habuerunt
per sacerdotium Leviticum, per se consideratum & Christo
oppositum; quod solum asserit Apostolus: Ergo nullam om-
nino spem habuerunt seu promissionem vitæ æternæ per fi-
dem in Christum venturum; quod falsò concludit Ostro-
dius. Quin sic potius colligendum erat: si Veteres ritu illo,
quod ab ingressu sanctuarii prohibebantur moniti fuerunt,
per Leviticum sacerdotium, tanquam imperfectum non pa-
tere sibi ad Deum inque cœlum ingressum *Hebr. 9. v. 8.* Ergò
eo simul excitati fuerunt ad oculos à sacerdotio Levitico ad
Messiæ desiderio desiderati sacerdotium, convertendos, per
quod ad DEUM inq; regnum ejus admitterentur, *Hebr. 7. v. 19.*
Et c. 10. v. 19. Quæ conclusio, sicut ex fine ceremoniarum collig-
itur: (erant enim *χρησμοί* ad Christum, cujus sanguine
expiantur peccata, per quem contingit spes vitæ:) sic facit
pro nobis.

XXXIII. Tandem V. Argumentum ducit ab autoritate
humana: Ne enim ait, videantur ipsi esse primi, qui sic sentia-
nt de promissione vitæ æternæ; affert testimonium Bellar-
mini; qui Patres; puta *August. 9. 33. lib. Numer. Et l. 19. contrà Fau-
stum c. 31* Item *Hieron: l. 1. contrà Pelagianos: Et in Epist. ad Darda-
num de terræ promissionis*; in eadem fuisse sententiâ affirmet:
adeoque hinc colligit Romanam etiam Ecclesiam eam ap-
probare.

XXXIV. R. 1. *Contrà scripturas nemo Christianus, ut rectè Au-
gustinus monuit de Trinit. l. 4. c. 6.* Vetustas itaq; errori non
parit

parit patrociniū. Quin nostrā sententiā vetustior, quippe
vetustissimo DEI verbo cōprehensa. 2. Ne dicam: Nostros Ec-
clesiæ Idololatricæ consensum Adversariis non invidere.
XXXV. Quid vero si Patres tam à Bellarmino, quam ab O-
storodio falsò producerentur? Sanè ut de unico Augustino
id doceamus; ejus verba *lib. 4. q. 33. super Num.* hæc sunt: *Rectè
intelligitur* (Dominus Num. 19. de vaccā rufā præcipiens) *duo
Testamenta distinguere: EADEM quippe sunt in Veteri & Novo: ibi
obumbrata, hic revelata: ibi præfigurata, hic manifestata. Nam non
solum sacramenta diversa sunt, verum etiam promissa ibi VIDEN-
TUR temporalia proponi, quibus SPIRITALE præmium OCCUL-
TE significetur: hic autē manifestissimè spiritalia promittuntur & æ-
terna. Quibus non ille negat promissionis speciem EADEM enim
ait esse hîc & IBI: sed revelationis distinguit mensuram; evidentie
gradum. Unde subjicit continuò: *Juvenca rufa carnem Christi
significat: sexus fœmineus est, propter infirmitatem carnis Rufa est,
propter ipsam cruentam passionem.**

XX XVI. Altero autem loco, qui est *l. 19. c. 31. contra Faustum
Manichæum: Nescio, inquit, utrum quisquam in illis libris (V. T.)
invenit nomen REGNI CŒLORUM quod tam crebrò nominat DO-
MINUS. Verum quæ sequela? Ergo promissio regni cœlorum
non invenitur in libris illis. Ipse enim seipsum explicans: I-
psa vita æterna, inquit, si non illic in manifesto predicaretur, non
diceret DOMINUS etiam malis Judæis: *Scrutamini scripturas, in-
quidus putatis vos vitam æternam habere: ipse testimonium perhi-
bet de me: quo enim nisi ad hoc pertinet, quod ibi scriptum est Ps. 118.
Non moriar sed vivam & enarrabo opera DOMINI: & Ps. 13. Illumi-
na oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, &c. Hæc & alia
multa sive apertissima, sive obscura inveniuntur illic testimonia vite
æternæ. Et paulò post: Proinde testimonis vite æternæ & resur-
rectionis mortuorum abundat illa scriptura, sed hoc NOMEN,
videlicet, REGNUM CŒLORUM, de nullo inde loco mihi oc-
currit:**

currit: hoc enim propriè pertinet ad revelationem N.T. Rationem autem reddit: Quoniam hoc ori ejus etiam nominandum servabatur, quem regem ad regendos & sacerdotem ad sanctificandos fideles suos, universus ille apparatus V. instrumenti in generationibus factis, dictis, sacrificiis, observationibus, festivitatis, omnibusq; eloquiorum praconis & rebus gestis, & rerum figuris parturiebat esse venturum, &c.

XXXVII. Sic igitur vidimus præcipuas rationes Ostorodii, quibus frater, Veteres promissione vitæ aeternæ privare nititur, sed frustra: ut è responsionibus subjectis liquere arbitramur.

XXXVIII. Jam quibus fundamentis altera illa assertio; quæ Veteres negantur promissiones de Christo accepisse, aut remissionem peccatorum per Christum consecuti esse; innixa sit, dispiciemus. Socinus sequentibus id argumentis astruere allaborat.

XXXIX. Ac I desumit ex 1. Petri 1. v. 10, 11, 12. ubi Apostolus inquit: *Prophetas prædixisse afflictiones in Christum venturas & eas quas secutura essent glorias: neque hæc ministrasse sibi ipsis, sed nobis, &c.* unde sic arguit Socinus: Si Prophetæ tantum prædixerunt Christi afflictiones & glorias: & si hæc non ministrarunt sibi sed nobis; tum quæ de Christo extant promissiones, ad Vetores non pertinent: At prius dicit Apostolus: Ergo verum est & posterius. *part. 1. c. 2. de J. C. servat.*

XL. Resp. 1. Ex eo quod prædixisse dicuntur Prophetæ mortem & resurrectionem Christi, non sequitur ea ad Veteres non pertinuisse: sed contrarium potius hinc colligendum, erat: quia Prophetæ prædixerunt mortem Christi: Ergo hæc prædictione fidem Veterum in Christum direxerunt. Habemus enim τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ τὴν πίστιν cum illis 2. Cor. 4. v. 13. Quare & illi nobiscum eandem promissionem: si fidei unicum, objectum sit promissio, ut fatetur Ostorod. c. 1.

XL I. 2. Jam quod hæc non sibi ipsis sed nobis *ministrasse* afferuntur; ex eo hoc tatum colligitur: complementum hujus prædictionis non ipsis Prophetis sed nobis exhibitum: ut videlicet Christum mortuum & resuscitatum videremus. Præcedente enim versiculo dixerat Apostolus, Prophetas scrutatos esse in quod & quale tempus significaret Spiritus in *Christu*, hoc est, *in caput & membra Christi*, venturas afflictiones & glorias: Jam subjungit; *revelatum ipsis fuisse quod non sibi hæc ministrarent*: non quoad *fruitionem*: Illi enim ejusdem salutis participes fiunt: & per eandem gratiam Domini Jesu Christi servantur *Act. 15. v. 11.* sed quoad Christi *apparitionem*, quoad promissionum *τελείωσιν*: quam multi Prophetæ & justii videre optarunt *Matth. 13. v. 17.* nempe ut exponit *Cbrysostronus Homil. 46. in Matth.* quoad *τὴν παρουσίαν, τὰ θαύματα, τὴν Φωνήν, τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ*; quæ illi *τῇ πίστι μόνον ἐθεάσαντο*: quod non *in ipsorum tempora sed nostra demum mors & resurrectio Christi* incidisset.

XL II. 3. Longè a. aliud est; Mors & resurrectio Christi non fuit *exhibita* tempore Veterum, quod solum dicit Apostolus: & aliud; Mors & resurrectio Christi non *pertinet ad Veteres*, quod ex hoc loco colligere vult Socinus. Est igitur Ignoratio Elenchi.

XL III. Argumentum II. ducit ab obscuritate prædictionum Propheticarum in hunc modum: si prædictiones Propheticae tam sunt obscuræ, ut nihil verè earum intellexissemus, nisi Christus ipse veniens nobis interpretatus esset; tum ad Veteres non pertinuerunt: sed verum est antecedens, ut ostendunt exempla discipulorum Christi *Luc. 18. & 24.* Ergo & consequens.

XL IV. Resp. i. Ad antecedens. Est Fallacia causæ. Nam quod *obscuriores* sunt promissiones Patribus in V. T. de Christo promulgatae, inde malè colligit Adversarius, eas ad ipsos

ipſos non ſpectaſſe: ut enim fides ipſorum iis inniteretur, ſatis erat, ſi eas aliquo tantum modo, hoc eſt, obſcurius quam nos ſub velo perciperent. Quemadmodum perceperunt ſane Chriſtum occidendum eſſe Daniel, 9. 26. Eſa. 53. 10. Et reſurrectorum Pf. 16. 9. Pf. 110. v. 1. 4. Item aſcenſurum in cælum Pf. 68. 19. Seſſurum ad dexteram Dei Pf. 110. 1. Miſſurum Spiritum Sanctum Joel. 2. 28. Collecturum ſibi Eccleſiam ex Judæis & gentibus Pf. 110. 2. 3. Eſa. 11. 6. Deſenſurum illam ſub perſecutione Pf. 110. 6. Dan. 12. 1. Venturum ad iudicandum vivos & mortuos Zachariæ 14. 5. Et Tunc Regnum illius fore æternum Pf. 44. 7. Dan. 7. 14. Hebr. 11. 16. Luc. 23. 42. Quorſum etiam Typi ſacerdotalis officii, nempe Agnus Paſchalis, Ahron & ſucceſſores, &c. Et Regii, nempe Joſua, David, Salomon, & Serubabel, &c. Et Prophetici, nempe Moÿſes & duo Peda Zachariæ referuntur.

XLV 2. ad *Assumptionem* limitando eam. Neq; enim tam ænigmatica dixerit quiſpiam Prophetarum de Chriſto vaticinia ut intelligi ab iis, ad quos fiebant, non poſſent *ullatenus*: qui inter alia c. 53. *Eſa.* inſpexerit: ex quo liquere poteſt: quouſq; ſe extenderit Veterum de Chriſto notiſſima. Unde *Auguſt. contra Fauſt. Manich. l. 2. c. 7.* Omnia, quæ illis continentur libris (V. T.) vel de ipſo (DOMINO & Salvatore noſtro) dicta ſunt: vel propter ipſum ſed propter exercitationem quærentis, & deletionem inuenientis multo plura ibi per *allegorias*, & *ænigmata* partim verbis ſolis inſinuantur, partim etiã facta narrantur. Veruntamen niſi ALIQUA ibi MANIFESTA eſſent, non comprehenderetur ſenſus, quò etiam obſcura clareſcant, &c.

XLVI 3. Neq; hoc obtinetur exemplis Apoſtolorum, quibus *Assumptionem* ſtabilire vult aduerſarius. Nam quod ad locum *Luce 18.* ſi à ſtupore diſcipulorum prædictiones Prophetatarum tantæ obſcuritatis arguendæ forent; potius de ipſâ concione Chriſti id faciendum eſſet. Hanc enim tam per-

fpi

spicuum, tam dilucidam dicit Evangelista non perceptam fuisse à discipulis.

XLVI. 4. Quod v. ad locum *Luc. 24* Ibi Christus tam acriter discipulorum inscitiam reprehendendo, negat potius eam esse Prophetarum obscuritatem; quin prædictiones ipsorum de Messia intelligere possint ac debeant.

XLVIII. 5. Alia ergò *causa stuporis* discipulorum assignanda est *extrà obscuritatem* vaticiniorum Prophetarum. Quæ Ea? Illic quidem *Luc 18. Inopinatus pavor* quò consternati stupebant: hìc a. *Luc. 24. pravum præjudicium* & falsa persuasio de Regno Messie terreno: quales tenebræ etiam in dictis clarissimis locum habere possunt & solent.

XLIX. Argumentum III. desumit à fine sacrificiorum Leviticorum ac inde sic vult cõcludere: si sacrificia Levitica peccata Veterum expiârunt per se, non a, quatenus ea Christi sacrificio expianda esse adumbrârunt: sequitur peccata Veterum sacrificio Christi non esse expiata; sed sacrificia Levitica expiârunt peccata Veterum per se, non autem Christi sacrificio expianda adumbrârunt. Ergo, &c.

L. R. Duplex in Minore falsum affirmatur: *Unum;* quod sacrificia V. T. per se & realiter expiârunt peccata: *Hebr. 10. v. 4. 11. Alterum;* quod Mors Christi peccata populi V. T. realiter non expiârunt. *Hebr. 9. v. 15.*

LI. Minorè ergò sic probat: Si sacrificia Levitica expiassent peccata nõ per se, sed quatenus expiãda Christi sacrificio adumbrârunt; tũ non tantũ pro leviorib. peccatis, sed gravissimis quibusq; instituta fuissēt: quẽadmodũ Christus hæc æquẽ expiavit, ac illa: sed posterioꝝ nõ est: Ergò nec prius. *part. 2. c. 11.*

LII. Hìc rursus assumptionem; quod sacrificia Levitica non fuerint instituta pro gravioribus peccatis, sed levibus illis tantum, probat; idq; tripliciter. *Primum* ex *Hebr. 9. v. 7.* ubi sacerdos legalis dicitur obtulisse *ὑπὲρ ἀγνοημάτων λαοῦ* seu pro ignorantibus populi. *part. 2. c. 12.*

§3. Resp.

LIII. Resp. Sed imbecille hoc est Argumentum, cum idem Apostolus *Hebr. 7. v. 27.* ponat *ὑπὲρ πάντων ἰδίων ἀμαρτηῶν ἡσίας ἀναφέρεται*. Item *Heb. 5. v. 1.* dicat sacerdotem obtulisse victimas *ὑπὲρ ἀμαρτηῶν* quæ vox omnis generis peccata denotat et jam gravissima: omnis enim *ἀνομία* vocatur *ἀμαρτία* 1. *Joban. 1.*

LIV. Secundò igitur producit locum *Num. 15. v. 25. 30.* *Expiabit sacerdos universam congregationem filiorum Israel & condonabitur illis, quia error est. Et anima quæ fecerit elatâ manu, id est, protervè, tam civis quam peregrinûs, Jehovam probis affecit, atque excidetur anima illa è medio populi sui.* Unde sic colligit: si ea tantum peccata quæ per errorem admissa essent, sacrificiis Leviticis expianda erant: at ea quæ essent facta manu elatâ morte erant multanda: sequitur sacrificia Levitica pro levioribus tantum peccatis, seu per ignorantiam admissis instituta fuisse: Atqui verum est prius: Ergò & posterius *Ibidem.*

LV. R. 1. Est Elenchus à dicto secundum quid addictum simpliciter. Haut sequitur: Quædam peccata sacrificio V. T. typicè expiata dicuntur, & sunt *ἀγνοήματα*, h. e. per errorem & ignorantiam commissa: Ergò quæcunq; sunt typicè expiata peccata; tantum fuerunt ignorantum errata. Deinde certum est hoc loco per errorem non ea tantum intelligi peccata, quæ nescientes & ex ignorantia committimus; sed, quemadmodum ex oppositione patet, omnia ea quæ non facta sunt manu elatâ.

LVI. Jam verò concedendum omninò est, interea peccata quæ non facta sunt in manu excelsâ, hoc est, ex manifesto contemptu Dei & mandati ejus peccata esse gravissima. Sunt enim inter illa, omnia quæ homo facere solet *Levit. 6. v. 7.* tam spontè & ex deliberatione, quàm per ignorantiam.

LVII. Unde apertè *Lev. 9. scortationi*; *Lev. 6. v. 2. & 4. fraudi rapina,*

rapina, violentia, furto, dolo malo, perjurio, interversioni depositi;
quæ certè levia esse peccata aut ignorantia, aut involunta-
ria nemo dixerit; expiationem per sacrificia Levitica insti-
tuit Deus. Imò quædam alia PRO OMNIBUS peccatis
Lev. 16. v. 21. &c.

LVIII. Itaq; hæc etiam peccata *erroris* voce comprehendit
patet: adeoq; perperam colligit Adversarius: sacrificia levi-
tica non expiassent *peccata graviora* quia pro *erroribus* tantum
expiandis instituta fuerint.

LIX. Neq; hoc ipsum juvat, quod obiicit; talia nempe
quæ jam diximus, peccata, non solo sacrificio expiata esse
verum proximo etiam, qui ijs læsus esset, abundè satisfacien-
dum fuisse. *Satisfactione enim* illa potius *partiebatur* *damnum*
proximi, quam *expiabatur peccatum*. Et quid de perjurio di-
cemus? quod cum directè in DEUM impingeret, nullà
alià satisfactione intercedente per *solum* sacrificium typicè
expiatum fuit.

LX. Quod verò urget de peccatis in excelsâ manu perpe-
tratis, ea videlicet morte multanda fuisse; ex eo non collig-
itur; ea non esse typicè expiata sacrificijs Leviticis. *Pœnam*
enim *temporalem* & *expiationem peccati per sacrificia* posse simul
subsistere manifestum est, ex *Levit. 19.* ubi seortatores & *fla-*
gellari jubentur, & *offerre sacrificium* pro peccato suo.

LXI. Deus igitur mortis supplicium constituens talibus
peccatis, eorum impunitati tantum, non expiationi inter-
dicit.

LXII. At concessio licet, pro peccatis in excelsâ manu per-
petratis non fuisse instituta sacrificia Levitica: non tamen
hanc conclusionem hinc eliciet Adversarius, pro levibus tã-
tum peccatis sacrificia instituta fuisse; cum jam probatum
fuerit, inter ea etiam peccata quæ manu elatâ facta non sunt,
& proinde sacrificijs leviticis expiabantur, esse peccata gra-
vissi-

visissima: nec alterius argumenti conclusionem confirmabit quod sacrificia levitica non adumbrarint Christi sacrificio peccata expianda.

LXIII. Tertiò minorem suam de expiatione levium tantum peccatorum confirmat Socinus ex *Actor.* 13. ubi ait Apostolus *in Christum credentes justificari ab omnibus, à quibus lex Moysis justificare non potuerit*: Ergò, inquit, non ab omnibus peccatis lex expiavit: ea igitur erunt peccata graviora. *part. 2. c. 18.*

LXIV. R. Nulla est consequentia; propter ambiguitatem Terminorum; Apostolus enim loquitur de Justificatione seu expiatione *spirituali & internâ*, quæ fit per Christum: Socinus de expiatione *sacramentali & externâ*, quæ fiebat per sacrificia. Deinde Apostolus non excipit *quædam* peccata à quibus expiare seu justificare lex Moysis non potuerit: sed de omnibus peccatis dicit, quod lege Moysis *in se* consideratâ expiari nequeant: sed per Christum verè expientur. Ac si argumentatio Apostoli: Judæi debent credere in Christum: quia per Christum justificantur ab omnibus à quibus lex justificare non potest; secundum adversarium ita intelligenda esset: Judæi debent credere in Christum: quia per Christum justificantur à peccatis etiam gravioribus, quæ in lege per sacrificia non expiantur; infirma foret collectio. Judæi enim regerere potuissent ex hypothese Socini: etsi non *per sacrificia* in lege Moysis expientur peccata ipsorum graviora; expiari tamen *gratia Dei absolutâ*: adeoq; se non opus habere Christo per quem expientur à peccatis gravioribus: siquidem *citrà* Christum quoq; id assequi possint.

LXV. Ita ergò intelligendum cum dicit Apostolus, justificari credentes ab omnibus, à quibus lex Moysis non justificet; quasi dicat: Nullam expiationem, quæ in lege fiat ratam esse posse nisi fides in Christum accedat. Atq; ita fir-

miter concludit Apostolus: Judæi debent credere in Christum: quia sine fide in Christum peccata ipsorum in lege-
expiari reipsâ non possunt: ita ut liberentur à peccati conscientia.

L X V I. Destructo igitur hoc fundamento, quod sacrificia
levitica prolevioribus tantum peccatis instituta sint; concidit & altera illa; huic superstructa assertio: quod sacrificia
levitica non adumbrarint Christi sacrificium; atq; adeo neq;
sacrificio Christi peccata Veterum expiata sint: quæ erat
principalis argumenti conclusio.

L X V I I. Aliud itaq; iv. loco medium pro eâ promit Adver-
sarius à requisitis eorum quibus peccata in V. T. condonari
debuerint; atq; ita argumentatur: Si Deus à veteribus ad
remissionem peccatorum impetrandum nihil requisivit
præter vitæ innocentiam ac puritatem, non utiq; per Christi
sacrificium remissionem peccatorum impetrarunt: Sed
prius est; quod multis exemplis & dictis scripturæ, in quibus
peccatorum condonatio promittitur pœnitentiam agentibus,
probat: Ergo & posterius. *part. 3. c. 2.*

L X V I I I. R. Malè in argumento opponuntur, quæ se mutuo
non tollunt. Utrumq; enim verum est; & *pœnitentiam agentibus*
ac innocentia vitæ studentibus remitti peccata,
& remitti *propter sacrificium Christi:* nisi quod duo ista diversi-
modè consideranda sunt. *Christi quidem sacrificium,* ut *causa*
meritoria remissionis peccatorum: *pœnitentia* verò & puritas
vitæ, ut *necessarius effectus* ejusdem.

L X I X. Atq; eo fit quod vitæ emendationem ab ijs qui
peccatorum remissionem consequi velint, ita seriò Deus requirat:
non quod propter hanc peccata remittantur: sed quia fides in Christum &
in ejus sacrificium, qua mediante hanc gratiam Dei participamus,
non aliter dignosci potest, quam ex his suis fructibus, innocentia vitæ & bonis operibus

ribus. Nam qui justificantur, eadem opera sanctificantur simul.

LXX. Argumentum V ducit à definitione fidei Veterum: si fides Veterum non includit respectum ad Christum, & vero eà fidei justificati fuerunt ipsi; utiq; cirrà Christum justificati sunt: sed verum antecedens: Eo & consequens. *Ibidem.*

LXXI. Minorem probat Socinus ex eà *fidei definitione*, quam habet Apostolus *Hebr. 11. v. 6. & Ostorod. Insit. c. 2. exemplo Rachab*, quæ, ut Ethnica; de Christo nihil sciverit, & tamen per fidem justificata sit teste Apostolo d. 1.

LXXII. R. 1. Quod ad *Hebr. 11. v. 6.* sic ibi Apostolus Fidem describit; *Qui vult accedere ad Deum, eum, inquit oportet credere esse Deum, & esse remuneratorem quærentibus se.* Hic quia non fit explicita mentio Christi, putat adversarius eum excludi: nos ut negamus hic fidei absolutam definitionem tradi: sic in hac descriptione includi Christum ita probamus.

LXXIII. *Primò* cum Apostolus jubet eos, qui accedere ad DEUM volunt, credere: *esse DEUM*: certè non vult ipsos apprehendere quemlibet DEUM, sed hunc DEUM qui se patefecit in verbo. Patefecit autem se DEUS ut patrem D. N. J. C. Ergo sequitur, eos qui credunt in DEUM, credere quoque in Christum; unde Christus Joh. 14. inquit, *Creditis in DEUM? credite quoq; in me: Atqui veteres crediderunt in DEUM: Ergo etiam in Christum. Nemo enim ad patrem venit nisi per ipsum.*

LXXIV. *Deinde* cum Deus dicitur *Remunerator* eorum qui ipsum *quærent*, h. e. *amant, timent honorant* invocando, celebrando, quiq; ei *obediunt*: & verò nec sit remunerator nisi in Christo tanquam unico Mediatore; unde etiã Apostolus hæc duo conjungit, *Unus Deus, unus Mediator*; nec invocari possit sine eo; sequitur Veteres cum crediderunt & quæsierunt

Deum remuneratorem, credidisse, quod sit remunerator in Christo, in Messia.

LXXV. 2. Quod ad exemplum Rachab, si id de eâ simpliciter affirmatur sine respectu temporis; nego ipsam nihil de Christo scivisse. Cum enim postmodo transferit familiam Abrahami, dubium non est, eam de Christo edoctam fuisse.

LXXVI. Si verò de eo tempore dicitur, quò audita fama miraculosæ gubernationis fiducia Dei Israëliitarum, Exploratores missos occultavit, concedi potest: sed nihil sequitur. Rachab n. per illam fidem eò tempore, non *eternam salutem* consecuta esse, verum à *temporali interitu* servata legitur: et si aliàs non dubitamus, ut Christi aviam, sic vitæ cœlestis hæredem factam & æternum quoq; servatam: sed per fidem quæ habuerit respectum ad Christum seu Messiam. Actor. 15. 11. & 10. 43.

LXXVII. Atq; hæc etiam sunt palmaria argumenta: quibus Adversarij secundum assertionis suæ membrum. de V. & N. T. discrimine stabilire conantur. Ad tertium igitur progredientes videbimus; quibus rationibus Ostrodus contendat: Præcepta moralia V. T. adaucta esse in N. T. Quasi scilicet justitiæ *Inchoatio* olim tradita sit in Lege: *Perfectio* in Evangelio doceatur: Illic inchoatio rectæ vitæ, hic absolutio.

LXXVIII. Argumentum I tale est, ex *Matth. 5. v. 17.* Si Christus dicit se venisse ut impleret legem; utiq; credendum est, quod eam perfectiorem reddiderit, & novis additamentis compleverit: Atqui verum prius: Ergo & posterius. *Iust. cap. 22.*

LXXIX. R. I. Negando consequentiam majoris: quia phrasim illam; *Implere legem*; ambigua est. Hic autem eam non de *perfectione* seu *adauctione* aliqua accipi debere: sed partim de

divisi-

vivificatione mortuæ literæ per Spiritum; partim de *præstatione*
& exhibitione eorum quæ in lege vel *prædicta* vel *præcepta*
 vel *figuris ostensa* sunt; cum loca parallela, ubi Christus varia
 fecisse dicitur, ut impleretur scriptura, h. e. ut ejus veritas
 comprobaretur, tum contextus ipse evidenter evincit, &
 in primis v. 18. d. c. Postquam enim versu præcedente Christus
 dixerat, se non venisse ut solveret, sed ut impleret legem,
 hanc sequenti versu ætiologiæ loco asseverationem; *Amen*
enim dico vobis donec prætereat cælum & terra, jota unum aut unus
apex non præterierit ex lege quoad omnia facta fuerint; subjiciens,
 ostendit; quomodo venerit implere legem, videlicet
 nihil eorum prætermittendo quæ in lege scripta sunt. *Quo-*
modo (inquit Chrysostomus hom. 16. in Matth.) *impletisse vel*
Legem dicitur, vel prophetas? Prophetas quidem, quia ea quæ de
 ipso dixerant operibus cuncta firmavit &c. *Legem* verò non
 uno sed altero & tertio implevit modo. *Uno;* quia nihil ex le-
 gitimis ipse transgressus est Joh. 8. Et. 51. *Alio;* quia per nos
 quoq; id ipsum facit Rom. 8. scilicet per fidem: *Tertio* per
 τὴν μελλόσθη νομοθεσίαν ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπαράδι δόναί τε, πρὸς αἰσφάλειαν.
 ἀμύχανον γὰρ ἀπέλεσον μείναι, ἀλλὰ καὶ τὸ βραχυτάτων αὐτῶν πληρωθῆναι δεῖ
 LXXV. 2. Ne verò id nostram labefactare, Adversarij inter-
 pretationem stabilire possit: quod Christus continenter
 postea subjicit ejusmodi mandata, quibus videtur perfecti-
 orem reddere legem; tenendum est: quod oppositionem
 hic instituat Christus non *inter sua & Moysis præcepta*, sed inter
Dei mandata & hominum δευτερώσεις καὶ ἐν τὰ λυαία patrum, & αἰ-
 κίους πλεονασμούς ut vocat *Chrysostomus Hom. 16. in Matth.* suam
 legis explicationem, falsæ Pharisaorum & Scribarum Legis
 ad externa tantum officia restrictioni opponens: Quod Ad-
 versario, quia scire vult quo nixi fundamento id asseramus,
 ipsa textus coherencia liquidum facere poterat.

LXXVI. Neq; enim in præcedentibus ullo verbo Christus
 im-

imperfectiorem legis accusarat: sed ejusque tantum stabilitate
asserta v. 17. & 18. eos taxat, qui vel minimum legis præcep-
tum dissolverent v. 19; inter quos nominatim refert Phari-
sæos & Scribas v. 20; ac proinde discipulos hortatur, ut stude-
ant justitiæ quæ magis conformis sit legi, quam justitia Phari-
sæorum & scribarum: atque ita jam *seqq.* v. ostendit aliquot
exemplis quomodo se legi magis conformare debeant; ut justitia ipsorum magis abundet quam Phariseorum &
scribarum. Unde sane patet id quod diximus; opponere
Christum hanc suam *ἐπιπέθεισιν* non ipsi legi sed ejus per
Phariseos depravationi; & vitioso docendi generi: quod
liquidius etiam fiet, ubi reliqua argumenta quibus ad-
versarius speciatim præcepta nonnulla legis ipsa à Chri-
sto reformari Matth. 5. contendit, resolverimus.

LXXII. Sextum itaque præceptum (II) perfectius reddidit
se Christum ita colligit: Si lex Moysis nullibi prohibuit i-
ram & convicia in proximum; tum sequitur hoc novum es-
se additamentum Christi Matth. 5. hæc vetantis, ad præ-
ceptum de non occidendo: Sed prius est: Ergo & posteri-
us, c. 23.

LXXXIII. R. Per inficiationem Minoris qua nihil falsius esse
se potest. I. enim præterquam quod expressè refellitur cum
alibi tum *Lev. 19. v. 16, 17, 18.* ubi & irasci proximo & eum calu-
mniari disertis verbis vetatur; certè 2. mandatum de dili-
gendo proximo evincit, directè contrariari legi iram & ca-
lumniam in proximum. Negare omnino Adversarius non
potest in N. T. cum jubemur diligere proximum, ut nos
ipsos, interdici nobis odio, iræ, convicijs in proximum; Exi-
gitur n. Perfectus amor proximi. Atqui iisdem verbis dilec-
tio proximi in V. quoque T. præcipitur: sequitur ergo, iis
quoque interdici ipsis simul iræ & convicijs in proximum.

LXXXIV. Quod cum manifestum esse videat adversarius,
omif.

omissa illa minore sua: cujus in toto capite; quod in sola exaggeratione iræ & odij in proximum consumit; nullam affert probationem: & concesso, quod iisdem verbis Veteribus atq; nobis præceptum de dilectione proponatur; contendit tamen diversum esse utrobiq; eorundem verborum sensum: & in N. T. verbis iisdem dilectionem proximi, ratione modi *ardentiorē*; ratione objecti *ampliorē* præcipi, quam in V. T.

LXXXV. *Ardentiorē* dilectionem in N. T. præcipi ut probet, sic III. argumentatur: Si verba illa, *Diliges proximum ut teipsum* in lege *restrictivè*, in N. T. *universaliter* accipienda sunt; sequitur *ardentiorē* dilectionem proximi in N. quàm V. T. præcipi; adeoq; à Christo additum aliquid ad legem de dilectione proximi: At verum est antecedens: Ergo & consequens, c. 32.

LXXXVI. Minoris prosyllogismus hic est: Si præceptum illud; *Oculum pro oculo*; cum hoc præcepto; *diliges proximum ut teipsum*; simul consistere non potest, nisi istud præceptum restringatur: sequitur verba illa, ut teipsum, restrictivè in lege esse accipienda: Atqui non possunt simul consistere, nisi verba, ut teipsum, restrictivè accipiantur: *Ratio*, alias nemo oculum proximi pro suo poscere posset, qui ipse, si alteri oculum eruisset suum sibi vicissim erui nollet: Ergo & c. Ibidem.

LXXXVII. R. Quid per terminos *restrictivè* & *universaliter* hic intelligat Ostorodius, & quem eorum verborum; *Diliges proximum ut teipsum*, sensum faciat, si restrictive capiantur, explicatius meritò dicere debuisset, si sustinere posse sperasset suam sententiam.

LXXXVIII. 2. Verum quam affert rationem hujus suæ distinctionis in prosyllogismo, ea nulla est. Nam concesso quævis legem *rationis* & *dilectionis* non posse simul consistere si.

D

re si.

re sine hujus restrictione: tamen non aliter restringendum esse præceptum de dilectione proximi sequetur quàm ita; ut post ponatur bono publico, ad cuius incolumitatem facit lex illa talionis. Sed ita non obtinebit Adversarius quod vult: cum eodem modo, non solum in V. sed N. T. etiam dilectio restringatur, ut videl. latius non pateat, quam Dei Amor & publica salus patitur.

LXXXIX. 3. Sed quid si dicamus posse simul consistere utramque illam legem, cum & ipsa pœna talionis: utpote quæ non tantum ad emendationem ejus cui irrogatur, sed & aliorum securitatem facit; à dilectione proficiscatur?

x c. 4. Nam quod objicit Adversarius: Neminem qui diligit proximum ut seipsum, posse oculum proximi pro suo polcere: quia nemo sibi velit oculum vicissim erui, si alteri eruisset, frivolum est. Etsi n. diligere proximum ut nos ipsos jubemur, tamen, ut jam attigimus, non *perversum ac prævum* *judicium* cujusquam debet esse mensura dilectionis proximi; sed *Verbum Dei*. Proinde etiam cum in ijs, quæ sunt contra verbum Dei non gratificamur proximo, licet à nobis id contendenti, contra præceptum de dilectione non peccamus.

xc. Veruntamen videtur id facere pro adversario, quod ipse putat, legem talionis sublatam in N. T. *Mat. 5.* quæ in V. fuerit concessa illis verbis; Oculum pro Oculo; adeoq; adhuc sequi quod N. T. ardentiorẽ dilectionem præcipiat, atq; legẽ hæc in parte perficiat. Sic n. IV. ratiocinatur: Si in lege privata tantum vindicta erat prohibita, in N. T. v. etiam publica; quæ fit per Magistratum; sequitur hæc in parte legem Veterem à Christo amplificatam &c: At prius est: Ergo & posterius. *c. 26.*
xcii R. Possẽmus hoc argumentum, quemadmodum & antecedens, simpliciter rejicere, quippe quod de lege *judiciali* non *moralis* agens præsentem controversiam parum attingit: tamen ut adversario satisfiat, respondẽm breviter, I. Adversarium

sarium à *sanctione vindictæ* legem præposterè arguere *imperfectio-
tionis*. Hoc n. præsuppositum necesse est concedat: Deum et-
si in V. T. *dispensasset* de quibusdam præceptis *moralibus*, ut non
tenerentur ea ad eò *strictè observare* nunquam tamen *perfectio-
riorum obedientiæ interdiciturum fore*: Atqui *vindictam publicam*
non *concessit* tantum Deus; verum etiam ejus *intermissioni* sub
gravissima comminatione *interdixit*; Ergo præposterè hinc
legem imperfectio-
tionis arguit Ostorodius.

xciii. 2. Dicim⁹ minorem syllogismi esse fallam: quippe quæ
falsa nititur hypothesi; quod Vindicta nihil aliud sit quam
facere ut alteri malè sit, qualiter eam d. c. describit adversari-
us. Nos distinguendum esse censem⁹, inter *vindictam*, quæ
fit tantum cum *animo nocendi* ac malum pro malo reddendi;
& vindictam quæ fit *ad justitiam & vinculum societat̃ humanæ*
factum tectumq; conservandum.

xciv. De illâ Adversario libenter concedimus in N. T. prohibi-
tam; sed ita argumentum nihil concludit: cum eandem illam
in V. T. licitam fuisse probari non possit: hanc autem non
in V. tantum verum N. quoq; T. concessam docet Aposto-
lus Rom. 13. cum ait; Magistratum esse ministrum Dei *Ulto-
rem* ad iram ei, qui quod malum est fecerit.

xcv. Unde liquet, quomodò intelligendum sit, quod Chri-
stus ait *Matt. 5. v. 38.* videl. improbare ipsum ibi propositum
proximo, qui te laeserit vicissim nocendi: non autem legi-
timam illam vindictam, quæ bono fine per Magistratum
exercetur, tollere; quod in argumento vult Adversarius.

xcvi. Etsi idem, sibi contradicens, postea concedit; licere Ma-
gistratui scelera vindicare; sed pœnam ita moderandam esse
contendit, ne vel vitæ delinquentis noceat, vel alioqui in
corpore ipsum deformat: quâ de re prolixius hic differere,
nihil refert.

xcvii. Id tamen quod concessit, de ijs tantum capi vult, qui
sunt

Sunt *extra Ecclesiam*; contra fratres a. & domesticos fidei provocare ad Magistratum illicitum putat *ex 1. Cor. int b. 6.*
xcviii. Nos ad eum locum respondemus: Apostolum illic fratribus seu Christianis interdiceret quidem litibus mutuis; verum id *in coram magistratu infideli*: quâ ratione fides Christiana ludibrio exponitur; 2. de *causis quibusvis leviorib.*, quod Corinthiorum *Philoverniam* arguebat; cum injuriæ non ita graves paci Ecclesiæ condonandæ potius essent. His a. conditionibus cessantibus ad Magistratum Politicum provocare contra fratrem etiam, ab Apostolo interdici non probabit Adversarius. xcix. Argumentum V. quo adversarius probare vult *amplio-rem* dilectionem in N. T. præcipi quam in V. sic habet: Si lex Moysis proximum tantum diligere jubet, inimicum verò odio habere permittit; sequitur hoc esse complementum legi adjectum à Christo, quod Mat. 5. jubet etiam inimicum diligere: Atqui lex Moysis proximum tantum diligere jubet, at inimicum odio habere permittit: Ergo &c. c. 27.

C. Minorem probatu difficilem fatetur ipse adversarius; atq; a deo non aliter eam confirmat, quam a moliendo, quæ infirmare eam possint. Videntur autem ei tria præcipuè obstare. CI. *Primo* præceptum de diligendo proximo; quod proximi voce alias omnes homines comprehendit. *Secundo* præceptum de bove aut asino inimici oneri succumbente non deferendo Ex 23. v. 4. 5. *Tertio* Dictum Salom. Prov. 25. v. 21. 22; *Si es furiosus os for tuius ciba eum pane, & si sitiatis, da ei bibendum aquam; Nam carbones ignis coacervabis super caput ejus & Jehovab rependet tibi*: quod totidem verbis repetiit Apostolus Rom. 12. v. 10. tanquam perfectissimam normam dilectionis.

CII. Ad *primum* excipit Ostorodius voce proximi in lege intelligi eum tantum, qui sit ejusdem populi videlicet Israëliti; quia Moyses quem antea Lev. 19. filium populi tui dixerat postea nominet proximum tuum. Ad *secundum*, eo in loco per
inimi-

inimicum notari solū eum, qui sit ex populo Israel, & nihilo-
minus inimicitias tecū gerat: cum in præcepto Christi, Dilig.
inimicos, per inimicum extraneus indigitetur. Ad *tertium*, id
non esse præceptum, sed exhortationē ad opus tam egregiū.
OIII. R. I. per proximum intelligi in lege *popularem* Israelita-
rum certum est, sed per eundem intelligi etiam *extraneum* &
peregrinum, ostendit *v. 34. c. 19. Levit.* ubi: quod in lege de pro-
ximo, idem Israelitis de peregrino præcipitur: ut diligant e-
um sicut seipsos. Adeoq; proximi nomine in lege venire o-
mnes, qui ope nostrā egent, docet Christus *Luc. 10.* luculento
simili sive exemplo, sensum legis, scribæ eum non assequen-
ti, declarans.

CIV. 2. Christus cum jubet *diligere inimicos*, voce inimicorum
simpliciter eos complectitur, qui nobis infensi sunt, seu nos
non diligunt, ut patet ex *v. 46.* sive ij. sint extranei, sive ean-
dem nobiscum fidem profiteantur. Idem facere Moysen in
loco allegato tamdiu verum est, dum contrarium probet Ad-
versarius.

CV. 3. Frivolum hoc est effugium, cum dicit in Salomone
non esse *præceptum* de inimico diligendo, sed *exhortationem*,
tantum. Nam hoc licet concesso, nostra sententia tamen
manet verisimilior: utpote quæ expresso dicto scripturæ
V. T. approbatur: cum pro sua opinione adversarius nul-
lum apicem proferre possit. Sed his refutandis prolixius in-
sistere nihil refert,

CVI. Ad 6. argumentum venimus, quod non est inter ultima:
eo septimum præceptum decalogi à Christo locupletatum
probare annitens, sic insurgit; Si in lege non erat prohibitus
libidinosus aspectus mulieris; *divortium* ob quamlibet causam;
usus concubinarum; *polygamia*: & v. hæc omnia in N. T. à Chri-
sto prohibentur; sequitur, Veterem legem, de non moechan-

do, his additionibus adauctam: At non fuerunt illa prohibita in V. T. Ergo &c. c. 24.

CVII. R. I. Quod ad primum assumptionis membrum de *libidinoso intuitu* mulieris, per quem nihil aliud, quam prava cordis uisiones intelliguntur, eum in V. T. licitum fuisse, si nullo alio ex fundamento, certè ex præcepto, De Deo diligendo ex toto corde, ex totâ animâ, & omnibus viribus; constanter negaremus. Etenim *diligere* Deum ex *toto corde* & *uri lasciuo amore*, ea verò è diametro pugnant.

CVIII. Sed expressius nobis suffragatur decimum decalogi præceptum, quod iubet; *ne concupiscamus uxorem proximi nostri*: quo omnes lasciuientium cupiditatum affectus, siuè per aspectum, siuè quouis alio modo se exerentes, ut illiciti damnantur. Quid cum Hiob ab omni suspicione adulterij se purgaturus, dicit: fœdus se pepigisse cum oculis suis ne virginem aspiceret? utiq; *impudicum etiam aspectum* mulieris displicere Deo iudicavit.

CIX. 2. Quod ad secundum membrum *de divortio*, fatendum est, illud in V. T. permissum fuisse quidem, sed lege tantum *judiciali*, & eatenus, quatenus à Magistratu Politico non est punitum, Nobis vero hic controversia nulla est de lege Moy- sis forensi; sed hoc quæritur, An *legem moralem* Moy- sis Christus novis additamentis perfecit. Id igitur probandum erat adversario: Divortium permissum fuisse *lege morali*: quod nunquam poterit,

CX. Divortium enim nunquam *placuisse* Deo præter alia docet Christus, cum propter *duritiem cordis* Judæis permissum fuisse testatur *Matth. 19*. Quin idem cum d. l. contra hanc inueteratam divortiorum licentiam ad primam institutionem conjugij in lege provocat; certè satis ostendit: se non ut *novum legislatorem*, qui Veterem legem novis additionibus amplificârit: sed ut *fidelem interpretem*, qui legem Veterem ab-
abu-

abusibus & corruptelis repurgaverit, suæq; integritati restituerit considerandum esse.

CXI. Quod ad tertium & quartum; de *Concubinis & polygamia* Veterum disputari multa solent, an licita fuerit nec ne: quam controversiam hic non persequemur. Ponimus nos usum concubinarum & polygamiam permissam fuisse patribus: Non tam lascivis ob *plaga orientalioris indolem* affectibus plus cœteris æstantibus, quam ob *sobolis studium* in amorem pronis: sed negamus inde sequi id quod concludit Adversarius: legem ergo moralem in N. T. ubi hæc sublata sunt redditam perfectiorem. Neq; enim veterum *imperfectiōni*, & quod non essent capaces majoris continentia; Sed *promissioni* ipsis factæ de seminis multiplicatione hæc concessa fuisse statuimus.

CXII. *Dupliciter* igitur considerari potest patrum polygamia: quatenus eâ usi sunt *ad assequendam promissionem* de semine ipsorum multiplicando; exemplo Saræ supponentis Abrahamo Agaram, ut ex eâ semen susciperet. 2. quatenus eâ *ad libidinem explendam* abusi sunt. *Hoc mores* concernit: *Illud peculiariter statum Reip. Israelitica* spectat; hoc respectu prohibita erat polygamia etiam in V. T. *illo concessa.*

CXIII. Unde efficitur legem de polygamia quâ moralis est, in N. T. perfectiorem factam non esse: cum eodem respectu in V. T. etiam prohibita fuerit, quo prohibetur in N. quatenus videlicet libidini subservit. Si dicas; in N. T. omnem polygamiam *simpliciter* prohiberi sive *castam*, sive *secus*: respondeo, ideo prohiberi *omnem* polygamiam in N. T. quia, sublato altero illo fine polygamia videl. *multiplicatione seminis*, cujus nos in N. T. ita *specialem* promissionem non habemus, *nulla* polygamia præsumitur esse casta.

CXIV. Ita vidimus etiam præcipua argumenta, quibus adversarij *tertium membrum* suæ assertionis de discrimine V. & N. T. stabi-

stabilire conati sunt: quod videlicet lex moralis in N. T. ad majorem perfectionem perducta sit. Reliquas enim quas afferunt rationes magni esse momenti non ducimus.

CXV. Atq; ita tres illas, quas superiore disputatione totidem adversariorum thesibus opposuimus antitheses; I quod *Veteres ipsi etiam habuerint promissionem vite aeternae: 2. quod remissionem peccatorum per Christum, æquè ac nos, consecuti fuerint: 3. quod precepta moralia ab ipsis pariter perfectam obedientiam, atq; à nobis, requisierint; satis confirmatas confidimus.*

CXVI. Unde etiam, quas nectunt ex suis hypothsibus adversarij, consequentiæ corruunt: ex quibus hanc unam libet corollarij loco adjicere, quam Socinus ducit ex illà suâ hypothesi; quod Veteres remissionem peccatorum per Christum consecuti non sint, sed ex merâ Dei liberalitate, eaq; absolutâ. Hinc enim concludit part 3, cap. 2. *Si in V. T. sine satisfactione ullâ verâ DEUS peccata remisit; multò magis sub N. T. quod præ illo tempus gratiæ appellatur sine verâ satisfactione pro peccatis à Christo præstita peccata remissurum esse penitentibus.* Quam argutationem, ut uno verbo jugulat Apostolus *Hebr. 9. v. 22. χωρὶς ἀποιεματων οὐκ ἔστιν ἄφεσις;* & tota scriptura asserens DEUM non solum perfecte misericordem sed & perfecte justum: Ita hic prolixius examinare non licet. Ipsi autem disputationis actui pluribus ventilandam servamus,

os (O) so

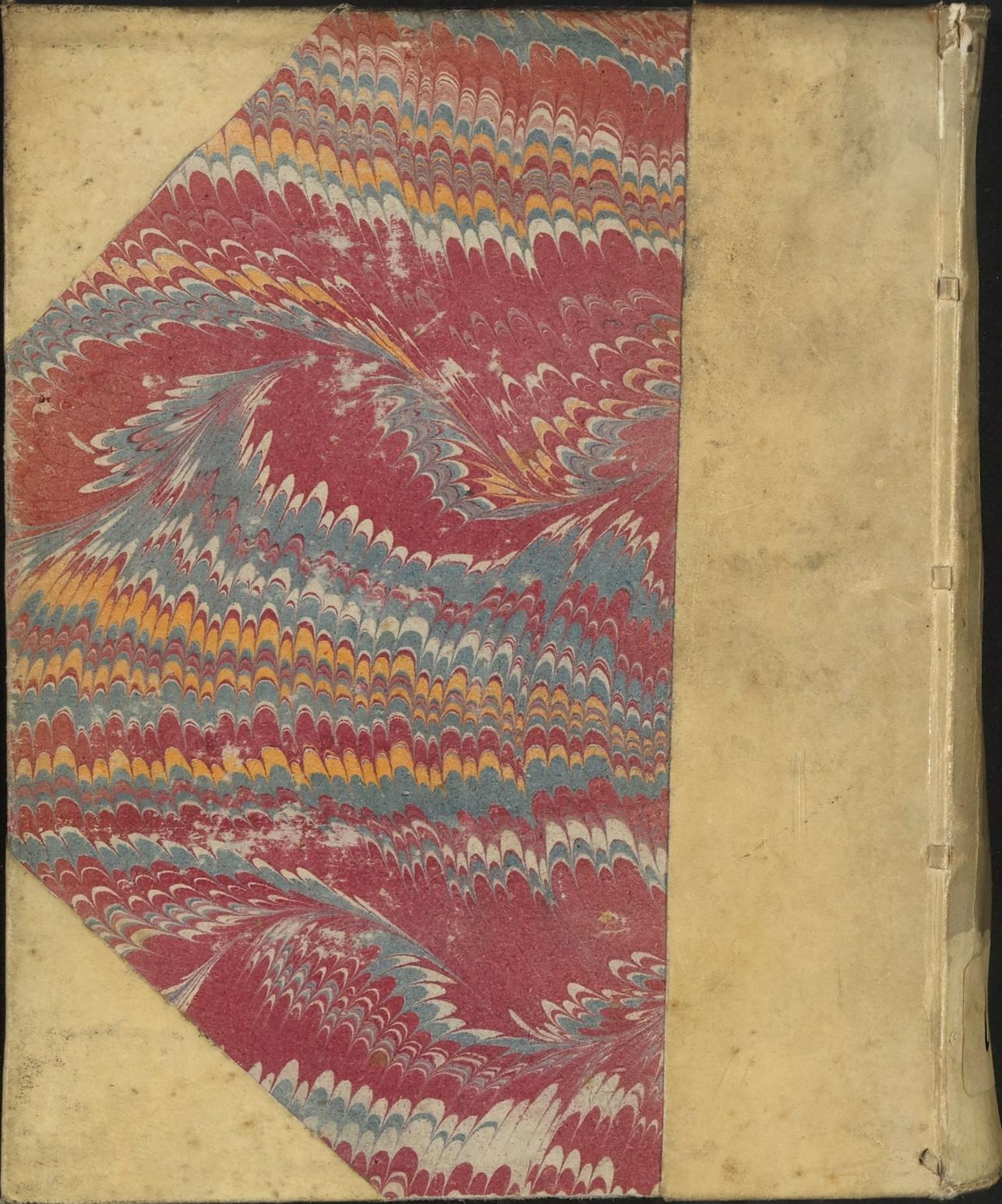
617.

di

m-

22.

29
28

DISPUTATIO
THEOLOGICA
Falsae de
VETERIS ET NOVI
TESTAMENTI
DISCREPANTIA
opinionum
SOCINI ET OSTORODII
breviter
Examinans & destruens:
QUAM
CHRISTO V. & N. T. MEDIATORE ADSTANTE
SUB PRESIDIO

